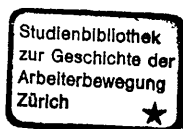

JÁNOSSY FERENC

A GAZDASÁGI FEJLETTSÉG
MÉRHETŐSÉGE
ÉS ÚJ MÉRÉSI MÓDSZERE

A függelék összeállításában
közreműködött
EHRlich ÉVA

KÖZGAZDASÁGI ÉS JOGI KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST 1963

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Kiadói előszó</i>	17
<i>Előszó</i>	19
BEVEZETÉS	23

I. RÉSZ

AZ ÖSSZEHAISONLÍTHATÓSÁGRÓL ÁLTALÁBAN

<i>I. A kvantitatív összehasonlíthatóság korlátozottsága</i>	27
1. Lehetséges-e kvalitatíve eltérő objektumokat kvantitatíve összehasonlítni	28
2. Az összehasonlíthatóság kritikus határa mint az „összehasonlíthatóság kritériuma”	30
3. A kvantitatív összehasonlíthatóság sohasem korlátlan	31
<i>II. A kritikus határ és a célkiűzés szerepe a kvantitatív elemzésben</i>	33
1. A kritikus határ szerepe a természettudományban és a közgazdaságtudományban	33
2. A kritikus határ objektíve adott, vagy csak a „nagyságdefinió” lazaságából ered?	34
3. A céltudatos összehasonlítás megkülönböztetése az öncélú összehasonlítástól, az ún. rendezési játéktól	37
4. A közvetlen összehasonlítástól a tulajdonképpeni mérésig	39
5. A kritikus határ számszerűsíthetősége	43
6. A kvantitatív összehasonlításnál érvényesülő egyéb tényezők	44
7. A rendezési játék eredete, jelentősége és káros behatolása a tudományos elemzésbe	47
8. Fejtegetésünk eddigi lépéseinek összefoglalása	49

II. RÉSZ

A GAZDASÁGI FEJLETTSÉGI SZINTEK ÖSSZEHAISONLÍTÁSÁNAK ELVI ÉS MÓDSZERTANI PROBLÉMÁI

<i>I. Gazdasági modell fejlettségi szintek kvantitatív összehasonlítására</i>	53
1. Különböző országok fejlettségi szintjeinek összehasonlítása csak a fejlődési folyamat jellemzői alapján lehetséges	53

2. A kvalitatív és kvantitatív változások összefonódása	55
3. Kiküszöbölhető-e a kvalitatív változások a fejlődés elemzéséből, ha értékben, illetve pénzben mérjük a társadalmi terméket?	59
4. A gazdasági modell alapját képező absztrakciók rögzítése	61
5. A parciális termelékenységváltozások súlyozott átlagát kifejező két mutató	64
6. A termelékenységnövekedés láncindexszel képzett egységes mutatója	73
7. A fejlődési folyamat elemzésére kialakított modell alkalmazása több ország fejlettségének összehasonlítására	78
<i>II. Két ország fejlettségi szintjének gyakorlati összehasonlítása társadalmi termékhalmazuk tételenkénti ábrázásával</i>	<i>83</i>
1. Mennyiben oldhatók fel a modellképzésnél elfogadott absztrakciók; például az értékarányos árrendszer feltételezése	83
2. A termékek kvalitatív azonosságára vonatkozó feltételezés	85
3. Zárt gazdasági egység feltételezése	88
4. Azonos összetársadalmi munkaráfordítás feltételezése	88
5. Azonos értékű pénzegység feltételezése	90
6. Példa k_I és k_{II} mutatók számszerű értékeinek alakulására tényleges országok összehasonlításánál	90
<i>III. Két ország fejlettségi szintjének összehasonlítása valutakulcs segítségével</i>	<i>94</i>
1. Hogyan tevődik át az összehasonlíthatóság problematikája a felhasznált adatokra	94
2. A társadalmi termék fogalmának körülhatárolása	95
3. A valutakulcs kialakulását befolyásoló tényezők és a külkereskedelmi kapcsolatok modellje	99
4. Közbevetve, a kölcsönösen előnyös külkereskedelem alapja: $k_{exp} > k_{imp}$	102
5. A valutakulcs alapértéke	106
6. A valutakulccsal nyert k_V mutató értékeinek eltérése a tételenkénti ábrázással meghatározott k_* mutató értékeitől	111

III. RÉSZ

ÚJ MÓDSZER A GAZDASÁGI FEJLETTSÉGI SZINTEK ÖSSZEHASONLÍTÁSÁRA

<i>I. Az új módszer lényege és körvonalazása</i>	<i>119</i>
1. Mi tette szükségessé új összehasonlítási módszer keresését	119
2. Az új módszer alapját képező két hipotézis	120
3. Az új módszer rövid összefoglaló ismertetése	123
<i>II. A módszer kiinduló adatainak megválasztása, kialakítása és ábrázolása</i>	<i>128</i>
1. A vizsgálat alapjául veendő országok megválasztása	128
2. A kiválasztott országok egy főre eső nemzeti jövedelmének előzetes rögzítése	129
3. Az NG-mutatók megválasztásánál érvényesülő alapvető szempontok	130
4. Az NG-mutatók középvonalának meredeksége	132
5. Az NG-mutatók értékeinek szórását előidéző tényezők	133

6. Szorosabban korreláló mutatók kialakításának szempontjai	125
7. A korreláció fokozása egyes NG-mutatók konkrét kialakításánál ...	137
8. Az NG-mutatók függetlenségére vonatkozó követelmény	140
9. Az NG-mutatók y_{ij} értékeinek ábrázolása az $x_{i, hiv}$ nemzeti jövedelem/fő függvényében	142
III. Az NG-mutatók értékei és a fejlettségi szint közötti összefüggés meghatározása	144
1. A módszer lépéseinek ismertetési sorrendje és a műveletek tényleges ösz- szefonódottsága	144
2. A középvonal meghatározása nem csupán matematikai feladat	147
3. Rövid bepillantás műhelytitkainkba	150
4. A középvonal kialakítása a mozgó átlag módszerével	152
5. A középvonal függvény alakban való rögzítése nem változtat annak em- pirikus jellegén	154
IV. A fejlettségi szintek, vagyis az $x_{i, kor}$ értékek meghatározása	156
1. A fejlettségi szintek meghatározhatóságának alapja: a kiinduló adatok „megőrződése” a középvonalakban	156
2. A fejlettségi szintek meghatározási módjának rövid ismertetése	157
3. A fejlettségi szint meghatározása az „Eltérési grafikonok” egyedi mérle- gelése alapján	160
4. A fejlettségi szint meghatározása az x_{ij} értékekből képzett átlaggal ...	166
5. Az $x_{i, g}$ értékek korrigálása egyedi mérlegeléssel és az $x_{i, kor}$ fejlett- ségi mérőszámok végleges rögzítése	170
6. Összefoglaló megjegyzések	173
V. Milyen fejlettségi szint-intervallumban és milyen pontossággal alkalmazható módszerünk	176
1. A gazdasági fejlettségi szint mint átlagérték és a fejlettségi gradiens ...	176
2. A fejlettségi gradiens hatása a mutatók értékére és a fejlettségi szint meg- határozására	179
3. A fejlettségi gradiens szerepe gazdaságilag fejlett országok vizsgálatánál	182
4. A jövedelemeloszlás egyenetlenségének hatása az NG-mutatók értékére	185
5. A fejlettségi és a jövedelemeloszlási gradiens döntő jelentősége elmar- dott országok fejlettségi szintjének meghatározásánál	189
6. A módszer alkalmazhatóságának felső fejlettségi szintthátára	195
7. Ellenőrző számítások	198
a) A valutakulcon alapuló skála megőrzése	198
b) Az $x_{i, g}$ hibavalószínűségének ellenőrzése	200
c) Összehasonlítás M. Gilbert adataival	202
d) Ellenőrzés a szórási intervallum módszerével	203
8. A pótmutatók figyelembevétele	206
VI. Magyarország gazdasági fejlettségi szintjének meghatározása	207
VII. A fejlettségi szint meghatározására kidolgozott módszer „melléktermékei”	212
JEGYZETEK	215

<i>KÉPLETEK, ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE</i>	235
Képletek jegyzéke	237
Ábrák jegyzéke	239
Táblázatok jegyzéke	241

FÜGGELÉK

Magyarázatok a Függelékhez	245
Táblázatok (I.–IV.)	256
Ábrák (I.–XXX.)	270
Magyarázatok a Függelékhez orosz nyelven	303
Magyarázatok a Függelékhez angol nyelven	315